

CONVORBIRI LITERARE.

ANUL II

(1 Martie 1868 — 1 Martie 1869).

Redactoru: *Iacob Negruzsi.*

IASSI 1869.

TIPOGRAFIA SOCIETĂȚII JUNIMEA.

CONVORBIRI LITERARE.

Apare la 1 și 15 a fiecărei luni.

Abonamentul pe unu anu in România liberă unu galbenu; in Austria 4 fl. — Abonamentele se facu in Iassi la Tipografia Societățir Junimea; in Bucuresci la librăria Soccecc & Comp.

S U M A R I U.

Rienzi, tragedie in cinci acte de D. S. L. Bodnărescu.
(Urmare.)

Limba Română in jurnalele din Austria. (Fine.) De D.
T. Maiorescu.

Cultura națională, de D. A. D. Xenopolu. (Urmare.)

POESII :

La o jună Greacă. Pastelu de Marcheza. Sonetu. De
D. V. Pogor.

Notițe.

Corespondență.

RIENZI

Tragedie in cinci acte.

(Urmare.)

Actul al treilea.

Scena întâia.

Avignon. — O oda e.

Albornoz, Raimund.

Albornoz.

Sunt toate-adeverate ce pân acum vestise
Scrisorile din Roma?

Raimund.

Amu ajutatu plebeul

Așa, după cum planul imi da indemn s' o facu.
Și când credean biserica de unu triumfu mai fal-
nicu

Asigurată'n Roma, pe căi de rătăcire
Mai slabă se trezesce. Căci unde eramu siguri
Ca mijlocu să servească Nicola de Rienzi,
Remasemu noi unu mijlocu alu scopurilor sale.
Poporul e unu sufletu creatu ca pentru dănsul;
In legături mai strinse se pune cu Neapol,
Cu ori ce și alții îi recunoscun mărirea;

Silesece pe Raselli să-i dea soție fiica.

Iși insușesce încă cum Cesarii odată

In lateranu să ție o noapte de veghere,

Ba pân acolo duce mândria păcătoasă,

Că-și scaldă trupul mărșavu in vasul de porfiru.

Și mult mai mult de-atâte. Din mâna noastră rumpe

Puternic cărma Romei. Sumețu făr de păsare

De drepturi ne dispoae, prin legi neauđite

Se'ncearcă să-și supue Italia intreagă,

Pe-a scaunulu nostru ruine făr ridioe

Imperiul vechiu Romanu.

Și de-am cređutu s'ajungemu printr'ensul, ce-amu
perdutu,

Prin noi își insușesce, al nostru ce numimu.

Albornoz.

Spre-o fine năzuesce pe lume și păcatul,

De și pomposu și mândru disvoaltă tari puteri.

Unu pasu ne mai lipsesce făcutu de-acestu Rienzi,

Căci creatura toată cea bună și cea rea

Aice implinesce unu scopu ei potrivit.

De astă cărmă numai condus'a căștigă

In contra baroniei neințeleapta plebe.

Finindu chemarca ceasta la fine-i și cu dănsul.

—A-lu aruncă in fundul prăpăstiei din care

Eși elu la lumina, unu planu eră diresu

Nainte de-a incepe să facă'ntciul pasu

Pe scara de mărire, ce-i aședată 'n vântu

Căt au credință'n sine popoarele neculte.

—Baronii încă-mi pare, că se căescu acuma

De cele ce făcură?

Raimund.

In tipmul mai din urmă
De întâlneau pe unul, cetiam din fața sa,
Că ear părè mai bine cu noi să se uniască.
Și Stefan de Colona ades imi spune planuri
De rânduele noue in statul bisericescu.

Albornoz.

Orsini cum sè poartă?

Raimund.

Ca cel cădutu in cursă.
Mijloace iscodesce prin care s'ar uni
Cu vechiul inimicu.

Albornoz.

Această insoțire favoru la noi să afe.

Raimund.

Pe cât putui cunoasce ei nu-su de-ajuturatu.

Albornoz.

Eu nu sciu nici o causă.

Raimund.

Uniți, ei pentru noi
Devinu, ce-i stânca'n care pălesce rușinatu
Infuriatul valu.

Albornoz.

Unirca lor e arma prin care se ucide.

Raimund.

Eu n'o'nțelegu aceasta!

Albornoz.

Manevră părințele,
Manevră mai distinsă și noi vomu reuși.
Cu glasu de amicie noi trebuie să-i smomimu
La astă insoțire ș' uniți să-i amuțamu
Asupra lui Rienzi. Pre slabi sunt ei să-lu bată
Și biruiți de sigur din naltul lor cădè-voru
Mai mult să nu se scoale. — La pragul nostru milă
Voru cere ei ca măne, și falnicul Calonna
Cu-alu seu rivalu Orsini vor dobândi-o numai
La groapă când i-omu duce. Voru înțelege dênșii
Că a bisericei vargă pre cine ilu lovesce
Pe veacuri duce rană.

Raimund.

Imi pare, Cardinale,
Că vremu unu focu să stingemu prin altul mai
in flacări.
Ca la o țeitate poporul se inchină

La numele Rienzi. Zădarnic asceptămu
Din partea sa trădarea tribunului seu bravu.

Albornoz.

Nu umblă la biserică religioasa plebe?
A incetatu s'aducă și jertfe pentru noi?
Altfeliu când i-a fi gândul, ți-așu înțelege teama.
Dar ea-i in stare încă să ne jertfească noue
Prin muncă ce câștigă.— Pe cale insemnată
Pășimu noi inainte; scornesce între dênșii
Unu gustu de resbunare, și fă-i să flămândiască,
Să li s'aprindă sete, pe care să o stingă
Cu-al fraților lor sânge. Astfeliu de resultatu
Putemu noi siguri fi. (ese)

Scena a doua.

O edae.

Colona, Stefanello.

Colonna.

Și ai vorbitu tu singuru cu dênșul despre-aceasta?
Stefanello.

M'a căutatu cum cată in țile călduroase
Celu obositu o umbră, și-adeverate-su toate
Pe câte le vestise cea faimă răspândită.
—Unu brațu de-amicu întinde rivalului Colonna,
Și mândru e să afe a voastră simpatie.

Colonna.

Așu fi crețutu că noaptea se poate mai curëndu
A se preface'n țioă, dar dușmănia sa
Nici când in amicie. Și dacă nu ne'nșală,
Ca mijlocu ne serviască in contra lui Rienzi.
Mai sacră legătură nu poate să uniască
Alu nostru peptu de-Orsini, de-acestu rivalu sumețu
Ce cată amicie atunci, când ilu aruncă
Imprejurări din naltul, ce și l'a dobânditu
Prin ur'asupra noastră.

(Frăngipani, Savelli, Malatesta, Baroncelli intră.)

Frangipani.

Teribil de-auditu

Tribunul cum lovesce in casele mai demne
De laudă in Roma.

Colonna.

Sosit'au sciri din nou?

Frangipani.

Nu sciri, săgeți de moarte! — Martino este prinsu
Și condemnatu să peară. Averea mai multora

Răpită prin putere și împărțită plebei
 Și oară nu'i minută născută de-acestu timpu
 In care amu fi siguri, că nu vomu fi loviți.
 Amara-i resbunare ca și-o furtună geme,
 Ce nu se mai sîrșesce. Adrian înșălatu
 De vorbele-i frumoase pe noi ne părăsesce,
 Și cu ai sei se duce și se inchină lui.
 Triumfu asupra noastră va câștigă ca măne
 Și fără greutate stându noi și aseptându
 Cu brațele la senu.

Colonna.

Rienzi pân aice ți-a fostu menită ție.
 —La câte mii se urcă armata noastră'acuma?

Stefanello.

Lănceri și călărime sunt peste doué mii,
 Trei mii de-arcăși pedestri tot sub comanda noastră.

Frangipani.

Și dintre noi ori care cu doué mii măresce
 Acesta numărú falnicu!

Colonna.

Căt e de tare-Orsini?

Stefanello.

Vr'o patru mii de capuri comandă pân acuma!

Colonna.

Te'ntoarce ear la dēnsul și du-i această scire:
 Ei place lui Colonna să afe, că Orsini
 A datu uitării ura, ce a viritu otravă
 In sufletele noastre, și dacă se'nvoesce,
 Ilu chemu la o 'ntălnire spre-a pregăti împreună
 Unu planu asupra Romei. — Puține ȃile-oru trece
 Și-atunci sau morți in luptă, sau vii ce-amu fostu
 odată. (ese.)

Scena a treia.

O odaé.

Nina, Erina.

Nina.

Tu ear in starea ceasta pre scumpa mea Erină?

Erina.

Căt visul de iubire iubita fericesce
 ȃtăt pe astă lume viața prețuesce.

Nina.

Cunoscú acele ȃile. Dar când iubita'mparte
 Cu sigură speranța amoru adevăratu,

Pe față-i veselie in locu de intristare
 Seninul timpu deseamnă. — Al teu va fi, Erina.

Erina.

Ah Nina! bucuria să poată infori,
 De-al seu iubitú iubita nimic când va mai sci?
 Al sclavului pasu iute prin tinda părăsita
 Imi pare-al lui Adrian ce vine la iubită;
 De ciripesce'n vatră vre-unu grieru plinu de jele,
 Spre ușa ruginită aruncu genele mele;
 De trece vre-o fință pe uliță grăbindu,
 De ce nu e Adrian gândescu eu snsprinându.
 Și Nina'n aseptare nu este bucurie,
 Senin'a mea viață nu poate-astfelu să fie.

Nina.

Această tulburare!

Erina.

Prea multe vede-amorul

Când este părăsitu.

In taină urmăresce iubitul pe-a sa cale;
 Pe urma sa ș'acuma eram eu ratăcită.
 De-o parte stam cu dēnsul, priviam cum inimicul
 Urȃsesce planuri grele asupra lui Nicola.
 O ei vreu să-lu ucidă grăindu ȃi auȃiamu.
 Acestu teribilu cugetu sfărmă a mea gândire:
 Imi dispărú iubitul și nu vedeam nimică
 Decăt pustietate in juru'mi părăsitu.
 Pe ea o cruce tristă; tu Nina lângă dēnsa
 Varsai ca și uȃu nouu durerea ta in lacrimi.
 —O vane presimțiri!

Nina.

Aceasta-i firea noastră amoru când ne incântă.
 Acum privimú cu jele iubitul cum ne lasă,
 Acum vr'o întâmplare din brațu cum ne-lu răpesce,
 Și nu e nici unu Cresus ca fantasia noastră
 Avută, când iubimú.
 Din grijă ear in grijă formămu puternici lanțuri
 Spre a legă durerea in senu mai cu tărie.
 Ori ce minutu mai veselu ne-lu turbură icoane
 Produse de natura mai slabă ce-o purtămu.
 In sufletu veșteȃesce și linisce și cumpātu,
 Și noi n'avemú nici soare nici lună, ce-ar apune,
 Senine să resară. De mergemú in grădină,
 La flori durerea spunemú, și noi să invȃțemú
 Zimbirea de la ele, cu noi le intristămu.

Și'n locu de incântare ascerne pentru noi
Disprețu natura măndră creându tot ce-i frumos
Și tot de inspirare in ochii cei iubiți.
Dar nu sciu de ce-aceasta când sigure de dănșii
Putemu prin armonie să ne'ndulcimu viața?

Erina.

Eu sigură de-Adrian! Nu e elu și acuma
La unchiul seu Colona? Curându cum pruncul suga
Din peptul mumei sale nutrețu mai dismerdatu,
Va suga prejudețe și elu de l'al seu moșu.
Și ele-su adăncimea, ce ne despartu pe noi.
Căci lumea nu'nțelege, că sunt și cu născută
Cu dănsul de-o potrivă, creați de unu amoru,
De unu 'nsuflețiți.

Nina.

In suffictu e elu nobilu mai nobilu, ca nobleța
De neamuri moscenită. Ușor nu s'a schimbă,
Și este de o fire, c'atunci mai mult iubesece,
Departa de iubită când soartea ilu gonesce.

Erina.

Iubita părăsită o floare-i fără de rouă,
Pe care-o arde dorul. — Dar' ah_visezu eu eară?

(Adrian intră.)

Nina.

Erai doritu, Adrian!

Adrian.

Când inima e plină

De ce-i mai sfântu pe lume dorinți se nascu atunce
Ca flori de primăvară in peptul pătimașu,
Și-al lor resunetu dulce speranță ne-o 'ntăresce
Ca visul cel mai măndru se ducu și eară vinu
Și'n astă armonie păreau a-mi spune toate:
Dorescu și sunt doritu
Iubescu și sunt iubitu!

Erina.

Adesu inșală visul!

Adrian.

Nici când, când erai tu

Mai dulcele său farmecu!

Erina.

Uitat'am fostu, Adrian!

Adrian.

Nimic pe astă lume amorului aprinsu
Nu poate pune capātu. Și de-am intărđiatu

A te vedè pre tine s'ă am putere-așu rumpe
Din mână sorții noastre nedreapta cumpănă,
Ce-atăta timpu mă face să fiu ripitu de tine.

Rienzi (intră.)

In fine te-ai intorsu!

Adrian.

Cu grele sciri, Rienzi. Ori care incercare
Spre-această invoire remase in zadar.

Rienzi.

Me asceptam l'această. — Și care li e planul?

Adrian.

Se pregătescu să vie cu brațu armatu asupra-ți.

Rienzi.

O! miserabili dănșii totu încă nu-su sătui
De sânge și mănăie! Să mă găsiască gata.
Poporul Romei scie ce este libertatea
Va scî să se și lupte in contra aceloră
Cevreu să i-o răpească! N'au simțu acești tirani
In inima lor sacă? De ceruri părăsiți
O spaim'a lumei iadul i-a aruncatu netrebnică
S'omoare fericirea la'ntăia ei zimbire.
Ce-aduci de la Neapol?

Adrian.

Nimică favorabilu.

Cu veto-al ei puternicu biserica-lu opresce
Să intre mai de-aproape in legături cu tine.

Rienzi.

Biserica-lu opresce? — Amară viclenie!
Și dreptu să fie-aceasta? Amu presimțitu sfrîșitul
Din Avignon la Roma sosescu mai rare sciri,
Unu vântu prin toate suflă ce mă pălesce rece.
Și mii prepusuri grele se nasce 'n mintea mea,
Că ea vrea să mă vîndă.

Nina.

Poporu-i pentru tine

Și lui să se opue de-ajunsu putere n'are.

Rienzi.

Ah! dănsa căud vorbesce sdrobotu rămăne omul!
E dreptu putere n'are prin brațu să mă loviască
Dar'au_mijloace, Nina, mai tari și decât brațul.
Uitat'ai că'mpărații făceau la pragul lor
Căință ne-omenească?

Nina.

Atăt de blăstemată

Să blăsteme n'ășu crede-o. Și ori ce-ar intreprinde

Poporul e mai sinceru și ei nu te va vinde.

Rienzi.

Credința e slăbia ce 'ndeamnă muritorii
Să-și mângăie viața in lumea trecătoare.
Pe viitoriu ascerne respălată indoită
Și firea omenească in amăgiri crescută
Ușor aruncă lanțul pe sufletul supusu
Dorințelor ce poartă in peptu-și lutul viu. —
Și iadul este varga, ear raiul indulcirea
Cu carele își cresce biserica fii săi,
Vor amăgi cu una, cu alta vor lovi,
Și'n fașuri adevărul pe veacuri l'oru sdrobi.
—Dar pieri in peptu slăbie! O luptă dreaptă luptu
Și însăși țeitatea nu va putē privi
Cu astă viclenie să fiu eu inșălatu!
Și-amice, de la tine o faptă cere timpul,
Pe care s'o admire generațiuni in veacuri.
In grabă te'nbarchează cu-ai tei spre Avignon,
Ajunsu acolo singuru te'nfățișază papei
Și fă-lu să ințeleagă, că e'n favorul seu
La Roma să se'ntoarcă. N'a vre s'o fac'aceasta
In numele puterei, ce mi-a incredințat'o
Poporul, pune mânia pe elu și-lu adă'noace.
Asiguratu de dēnsul e cauza căștigată.

Adrian.

E faptă uriașă, și de n'oiu isbuti
Perduți suntemu atunce!

Rienzi.

Curagiu și inainte!
Unica cale încă, ce ne-a rămasu deschisă
Și trebuie s'o mergemu.

Adrian.

Dar' atacămu poporul
In cele ce le are mai sfinte pe pământu
Și inima-i jignită ne-o facemu groapă nouē!

Rienzi.

Cunoscū ce poartă'n sufletu, in peptul seu ce duce
Afară de-a mea vorbă nimică nu petrunde
La ei nici nu străbate.

Adrian.

Atăta siguranță!

Rienzi.

Și mult mai mult de-atătă! Sunt oameni, cari
poartă

Pe fruntea desceptată a libertății stea.

Prin moartea lui Martino le-au datu ear o dovadă,
Că nu dorescu nimică, ei numai al lor bine.
—Și n'ai vęđutu Adrian, cu care'ntusiasmu,
Cu care-aplausu fierbinte ori când ei mē primescu?

Adrian.

Dar nu-su doveđi aceste, că voru să te susție,
Și când le-ataci profundul simțirilor lor sacre.

Rienzi.

Destul de-aceast'amice! Nimic nu-mi poate pune
Vre-o stavilă in cale. Peninsula aceasta
Ce doue mări despică de apă, mai curēndu
Ca unu atomu ea poate să fie inghițită,
Decăt să-mi schimbu eu gândul, și-atunci de-ași
rēmănē
Purtatu de valuri groznici scăpāndu pe-unu slabu
catargu
Viața-mi necăjită, spre munții Apenini
Ași aruncă privirea-mi, și dacă n'ășu află
Vre-o urmă de-a lor piscuri, tot încă nu mi-ășu
perde

Speranța ce mē'ncăntă. — Dar până când pământul
Italiei iubite mē suferē să-lu calcu
Voiu demnu să fiu de elu!

Și inimice o mie de-acum porneasc'asupră-mi
Și mii conduc'ori care simțescu de-ajunsu putere
A mē'luptă cu dēnșii. — Că m'a'nșelatu biserica—
Credeam că fericesce poporul istu sērmanu,
Și in credința ceasta cu dēnsa m'am unitu,
Uitāndu că fericire nu poate să rēsarā
Sămānța unde nu-i!
Dar încă stai Adrian?

Adrian.

Intārđicrea mea

E numai in favoru-ți. — Esaminează' ăntēi
Ce este opiniunea poporului la asta.
De s'a'nvol cu tine sunt gata a plecā.

Rienzi.

Voiu convocā senatul și-su sigur de-ajutoru.

(Strigāte afară și sgomotu.)

Cea să'nsemnez'aceasta? (Mercenarul al doile intră.)

Mercenarul al doile.

Tribune! S'a rēsânditu faima, că vinu

baronii cu putere asupra Romei și poporul te caută.

Rienzi.

Baroni-asupra Romei? Ce veste de la străji?

Mercenarul al doile.

N'au datu încă nici unu semnu.

Rienzi.

Voi Nina și Erina grăbiți spre Sf. Angello,

Castelul este tare și-unu siguru adăpostu.

Adrian noi la luptă! (esu.)

Scena a patra.

Tabăra baronilor la poarta sf. Lorenzo.

Colonna, Orsini, Stefanello, Frangipani, Savelli,

Baroncelli, Giordano și alții.

Orsini.

Curându va flatară

A casei noastre steamă pe Roma subjugată,

Și țile fericite pe noi de ați ne-acceptă.

In stele astă noapte vădăi că este scrisă

O profeție mândră. Astfelu s'a deslegatu

Cu ajutoru de vrajă. Al Romei stălpu e putredu

Și o putere'nvinsă se va sui la culmea,

De unde coborise și va domni pe veacuri.

Colonna.

Tribunul este stălpul, Puterea e Colonna.

Orsini.

Colonna este stălpul, puterea e Orsini.

Savelli.

Din vorbă ear in vorbă v'ncăerați la sfadă.

Uitați gălceav' acuma și v'aduceți-aminte,

Că stați la poarta Romei. Nici unul și nici altul

Nu poate plinu de fală să dică, că-i al seu,

De ce dispune încă al treilea in Roma.

Ca frați in lupta ceasta fiindu vomu birui.

Frangipani.

Nu este pregătitu

Respunsu să ne trimată, ori ce-i de'ntărđie?

Colonna.

A noastre va fi ȓiua. Seninii ȓori, pe cale

Ce ne găsire astăȓi, suntu de viitorul,

Pe noi să ne acceptă.

Stefanello.

Nu poate să căștice

Rienzi'n contra noastră. Deprinsu cu frică este

Poporul ce conduce. Și amu văȓutu din cele

Ce spuse prin Adrian, că lui de noi i-e teamă.

Dar' eată si heroldul se'ntoarce de la dănsul.

(Heroldă intră.)

Colonna.

Ce felu iți e respunsul!

Herold.

Nu-i omu pe astă lume,

Ce ar fi vorbitu ca dănsul.

Colonna.

Și tu nu ai rușine.

De inimicul nostru cu fală să vorbesci.

Herold.

Nu este nici o fală, decât ce-amu auȓitu.

Mergi, ȓise elu, la domnii, ce te trimitu aice,

Și'n numele meu roagă-i, că nu vroescu ca omu

In Roma să se verse ear sângele Romanu.

Ii roagă să se'ntoarcă la unu mijlocu umanu.

Nu e mai mândru oare se dea dintre-ale lor,

Poporul să mai lase din cele ce pretinde,

Și'n pace să trăească ca cetățeni Romani?

Aceasta le-o vestesce in numele cetății

Tribunul astăȓi încă. Te du, acceptu răspsu.

Colonna.

Intoarce-te și-i spune: Tribuni noi nu cunoascemu.

Poporu-i sclavul nostru. Mai multe de voesce,

Prin arme s'a decide. (Herold ese.) Și nouă ne re-

măne

In deosebi ori care să ne conducemu trupa. (esu.)

Scena a cincea.

Rienzi, Cecco, Pandulfo, poporu de totu soiul.

Rienzi.

Tribuni noi nu cunoascemu, poporu-i sclavul nostru.

Ați auȓitu Romani!

Mai este oare sufletu, ce n'ar dori să curme

Și mica rămășită a suveniru triste,

Ce s'a păstratu din timpul domniei lor in Roma.

Ați auȓitu cu toȓii, că amu cerutu frăție,

Tiranii ăns'aceasta nu au de unde-o dă.

Cu noi să se'nvoiască și-aceasta le-am pretinsu,

Lipsiți de omenie ei fugu și de'nvoire!

Deprinși au fostu să calce pe inima sdrobotită,

Romani din pieptul vostru, și alt-feliu să se poarte

Nimicu, ci numai arma ei poate invăță.

Și marturu ne e cerul, că noi mai omenesce
Cu dănșii ne-amu purtatu.

Cecco.

Tribune, poporul cere să se deschidă porțile.

Strigăte.

Porțile! Porțile!

Cetățeanul al treile.

Poporul sclavul lor? De la noi învețe ce vra
să dîcă sclăvia!

Strigăte,

Să se deschidă porțile! porțile!

Rlenzi.

Mai bine morți in luptă, Romani, decât sclăvia!

(Se aude buciumu aproape de poartă.)

Acesta este glasul sub care-ați suferitu;
Pe veacuri elu in Roma de ați fie sdrobitu!

(Poarta se deschide.)

Pe urma mea! (Se aruncă asupra inamicului, ce se învesce)
in poartă. In fundu luptă, in față Stafanello, unu casapu.

Unu casapu.

Tu ești de-ai lui Colonna! aibi grație să veți
cu ochii lumea, până ce vei face-o cruce și vei
rugă ertare de la Dumnezeu că ai rădicatu in
contra Romei brațul!

Stefanello.

Te rogu nu mă ucide.

Unu casapu.

Mulți s'au rugatu la voi in zadaru perți! (ilulovesce
și ese. Cecco intră urmărindu pe Orsini.)

Cecco.

Ori arma dă in coace, ori mori lovitu de mine,
De unu plebeu, Orsini. De-o ascemene lovire
Și iadul plinu de greață te va scuipa'ndărăptu
Invață ce-i plebeul, cunoasce ce-i baronul.

Orsini.

Mișele, nu gândeam . . . .

Cecco.

Că sclavul e mai tare decât tiranul seu?
Voi singuri i-ați ruptu lanțul! — Și ah te uită colo,
Cum sângele se vărsă. Adapă-te ființă (ilu dă josu.)
Și satură-te-odată, nesățioasă fiară.

(Colonna vine spăriatu, Cecco il aruncă ca pe Orsini josu.)

Și tu, ce in omoruri căruntu ai devenitu —
Hrăniți-vă de-otrava, ce-ați iscodit'o singuri
Asupra biete Rome. Când mi-ați ucisu copilul

Atunci strigam la ceruri și fulgere și trăsnetu
S'arunce-asupra voastră. Țântăiu in fiul vostru
Săgeata să păliască, ca să deprindeți inimi
De peatră mai vërtoasă durerea pe pământu
Plăngeam de fapta voastră, căci omu sunt și
nu fiară.

Acum ănsă momentul de resbunare cată-lu! —

Colonna.

Bajocură nu face de noi, ucide-ne

De-ți place-al nostru sânge.

Cecco.

Și credeți miserabili,

Că sunt de sama voastră și că m'ășu intină

C'unu sânge ca al vostru? O nu! meniți sunteți

Pe fruntea inegrită de rele făptuite

Sigilul lașității să-ilu purtați ca spaimă,

Să vă cunoască omul ce-ați fostu și ce-ați rămasu.

(Sgomotu in fundu, Cecco ese.)

Colonna (ridicându-se.)

Și oare-amu fostu văduți?

Orsini.

Asupra mea imi pare, că ceru'i nărunitu,

Cu atăta greutate rușinea mă apasă.

Colonna.

De ne-amu putè retrage din istu locu făr'de veste

Dar cine e acesta cu moartea-i lupta grea —

Copilul Stefanello? Amor și ear amor!

Te rogu, Orsini, pace prin buciumu se vestească

(Orsini ese.)

O țile de durere! (Buciume.)

Așa își bate soarta pe lume jocu de omu,

Il sue și-lu coboară, il nalță și-lu coboară,

Și cum sbăntează vental pe strade pulbcrea,

Imprejurarea il poartă pe căile vicții

Nesigur de-ați pe mănede-această dramă de traiu.

(Unu marșu de triumfu, Rienzi cu flamura Romei in mână
intră incunjuratu de poporu.)

Rienzi.

Triumfătoriu se'ntoarce astdat'al Romei vulturu,

Și'n sborul seu cel falnicu vestesce că-i spre fine

Sclăviea ce-ați purtat'o. De pe-ale voastre brațe

Cadu lanțurile sale, și fericită'ncepe

In pepturi se sbucnească o liberă putere.

Cu demnitatea, care de la Romanu se cere,

Ați aruncatu cătușa baronilor sumeți.

Le-ați asvêrlit'o'n față și-astfelu ați dobânditu,
Ce vă luară dênșii prin vicleșugu și forță.
Câmpiile mănoase vi s'oru inapoi
Ori căruia cu măsura, in care le-a perdutu
Satisfăcutu să fie poporul astă dată
Pentru acele țile de spaimă și durere
Ce le-a adusu Colonna și Orsini-asupra sa!

Strigăte.

Tribunul să trăiască! vivatu! ura!

Rienzi.

De astă-ți sumeață și strănepoții nostri
Iși voru aduce-aminte. Acum spre capitolu! (ese. Musica
continuă marșul de triumfu.)

Scena a șesea.

O odaie la Montreal.

Montreal, Arimbaldi.

Arimbaldi.

Castelu-i întăritu.

O pozițiune tare luarëmu cu armata,
Și ori ce incercare, ce-ar face-o inimicul
Asupra noastră, sigur respinsu cu grea rușine
Va trebui să'ntoarcă.

Montreal.

Spionii ce vestescu?

Arimbaldi.

Povesci spăimântătoare. — Nainte sosi unul
Cu scirea, că baronii bătunți sunt de Rienzi;
Ca dusu de o minune prin sborul cel mai desu
Al lancelor străbate și toate să-lu feriască.
Să se zăriască'n juru-i ades fințe negre
Ce-lu apăară in luptă. Pe cruce jură unul
Dintre soldații nostri, că l'au văđutu odată
C'unu biciu dē focu in mână.

Montreal.

Necoapta fantasie

Minuni ori când zăresce in întâmplări de-aceste.
Scrisori nu-su de la Raimund menite pentru mine?

Arimbaldi.

N'a fi in stare dēnsul acuma să-ți răspundă.
Se ăice, că tribunul l'a prinsu cu vicleșuguri
Și planuri iscodite asupra vicței sale,
Și'n temniță acuma să fie aruncatu.
Și papa nu e sigur de-a sale urmăriri.
A proclamatu in publicu, că n'are nici unu dreptu

De a dispune'n Roma, decât ce se atinge
In trebile bisericeii.

Montreal.

Prin astă cutezare

Li-a datu Rinzi singuru a morții lovitură.

Copii ca elu se'ncearcă a distronă pe papa. —

Unu mercenaru. (intră)

Căpitane! pe sub zidurile castelului se prinse unu
călugăru. Supusu după obicei la întrebările noastre
nu voi să răspundă nimicu, decât că are trebu-
ință mare să vorbiască cu dumne-ta.

Montreal.

Aduceți-lu aice! (Mercenaru ese) Acesta imi aduce
Respunsu din Avignon.

Mă lasă Arimbaldi cu dēnsul să sfrșescu!

(Arimbaldi ese.)

De s'a unu cu mine biserica, căștigu.

Trădatu in a mea mână atunci Rienzi pierē!

Ca și inflatul Tibru va cresce-a mea putere.

(Unu călugăru intră.)

De unde vîi părinte?

Călugăru.

Din Avignon biserica

Prin mine te salută

Montreal.

Al ei servu suntu plecatu,

Și onoarea ce mi-o face me'ndatoresce mult.

Priimi sfântul părinte scrisori din partea mea?

Călugăru.

Aceasta este cauza in care suntu trimisu.

Espunerile tale și cardinalu și papa

Le-aplaudu și suntu mândri, că află unu amicu

In aste țile grele.

Montreal.

Ori când a mele fapte

Au fostu dovadă vie, că ducu in peptu dorința

A fi unu demnu copilu

Bisericeii creștine.

Călugăru.

De-aceea ți-se'ncrede,

Și-ți cere ajutorul ce'nserisu i-ai juruitu.

Și-aceasta de se poate s'o faci cât mai ingrabă.

Asupra lui Rienzi scrisu este unu blēstămu,

Și nici o căință nu'ncape pentru dēnsul,

Și eată care-i planul: cu o putere-armată

Acepti tu lângă Roma pân' se va publică
 Asupra sa blăstēmul. Poporu-i credinciosu
 Și umilitu de sigur n'a scl ce să înceapă.
 Atunci cu-ai tei sbucnesce pe poarta mai de-

aproape

Pe-al sēu tribunu vei pune tu mână ca pe-unu paiu.

Montreal.

O minte luminată a iscoditu aceasta.

Te'ntoarce dar la Roma și du acestu semnu,

Ce unu simbolu de pace și de fidelitate. (călug. ese.)

Mē vėdu ajunsu acolo, de mult unde doriai.

— Plecată soarte ăncă unu pasu să facu mē lasă

Această mică cale ce-i pusă intre mine

Și tronul cel Romanu!

Inspiră-mi mândră oară și inimă și sufletu.

Să potu fără de tremuru luă dobânda trudei

De-atăța ani de muncă. Biserica de dēnsul

Mē dispărtesce ăncă, și tari sunt a ei calfe.

De ce gândescu eu ănsē așa inalt de dēnșii?

Nu-mi e și mie dată a fi pe-aceeși treaptă?

Și nu cunosc cu baza, pe care umblă siguri?

Ha Albornoș și papă! nesigură e cărma

De-acum in mână voastră; in haine de amicu

De voi ađi se lipescē al vostru inimien.

Spre Roma Montreal! (ese.)

(Perdeoa cade.)

LIMBA ROMÂNĂ.

in

JURNALELE DIN AUSTRIA.

(Finitu. *)

III.

Ne rămăne a vorbi in fine despre ceea ce
 s'a numitu in primul articulu *falsa originalitate*
 in limba jurnalelor romăne austriace. Cu
 această numire amu voitu a califică atăt in-
 troducerea superfluă de cuvinte noue acolo

unde avemu deja adoptate alte cuvinte de a-
 celașu înțelesu, căt și intrebuițarea nemoti-
 vată de cuvinte vechi pentru altu înțelesu
 decât celu obicinuitu. Prin urmare nu ori
 ce introducere de cuvinte noue și nu ori ce
 aplicare de cuvinte vechi la înțelesuri noue
 constitue o originalitate falsă, ci eroarea se
 comite numai acolo unde introducerea este
 superfluă și aplicarea falsă. In casurile din urmă
 ănsē ne credemu cu atăt mai mult datoru a
 combate o asemenea tendință spre invențiuni
 noue, cu căt fenomenul ei nu este isolatu, ci
 stă in raportu cu unu șiru de alte procederi
 analoage in literatura noastră. Aceeași ori-
 ginalitate falsă a autorilor și aceeași tendin-
 ță de a schimbă toate o întâlnimu și in sfera
 gramaticală și pe tēremul discuțiunilor orto-
 grafice.

Eroarea fundamentală in toate aceste pro-
 vine din necunoascerea valoarei proprie, ce
 are limba unui poporu. Limba in ori ce
 manifestare a ei, in gramatică ca și in es-
 presiuni și idiotisme, este unu productu ne-
 cesaru și instinctivu alu națiunii, și individul
 nu o poate niciodată modifică după rațiunea
 sa izolată. Fără indoială, limba nu esistă
 decât in rațiunile indiviđilor, și toată viața
 ăi este atērnată de cugetarea și reproducerea
 in mințile generațiunii presente și a celor vi-
 itoare. ănsē această viață in esență nu
 este reflectivă, ci instinctivă, și se produce
 in majoritate cu forța fatală a legilor natu-
 rale, și nu după arbitriul reflecțiunii indivi-
 dului. De aceea limbele s'au amplificatu și
 se inavuțescu totdeauna prin scrierile poeților
 geniali cari fără gândire la teoriile limbistice
 se esprimă după simțimentul ce-lu au despre
 ceea ce este potrivit cu limba lor; dar nu

*) Veđi „Convorbirile“ din 1 Iunie, 15 Iunie și 1 Iulie.
 Finitul acestui articulu a înțărșietu de a se publică
 până acum din cauza absenței autorului.

se inavușescu nici odată prin filologi, prin membri de societăți academice, etc. a căror studiu reflexiv îi face capabili de a afla legile ascunse ale simțimentului, după care poporul cu poezii și-a creat și și mărește limba, dar îi face totdeodată prin chiar faptul acestei reflecțiuni incapabili de a o forma și reformă.

Singurul rol al scriitorilor reflectivi, filologilor mai întâi, dar apoi și ceilalți prosaiști ai științei, ai politicii etc. îl pot avea în privința limbii lor materne, este de a i se supune fără rezistență, de a o recunoaște ca autoritate legală a naturii proprii a poporului lor. În această privință îi se află în pozițiunea fizicilor empirici, a căror chemare este de a descrie fenomenele și de a le explica, constatându-le legea după care se conduc, iar nu de a face ipoteze, despre ceea ce ar trebui să fie acele fenomene. Ce amu ține de un astronom, care în loc să ne explice legea mișcării lui Jupiter, ne-ar spune că Jupiter după calculul său s'ar conveni să se miște mai bine între Mercur și Venus, decât să se miște între Mars și Saturn?

Tot așa de nepotrivită ne pare procederea filologului, care ar voi să ne silească a ține astăzi *ursilă* în loc de *urși*, sau *ul Domn* în loc de *Domnul*, sau *meniciune* în loc de *menire*, motivându asemene schimbări prin aceea, că așa se pare lui mai rațional.

Singura rațiune admisibilă în această materie este usul poporului, care face lege, și care își are totdeauna cauza lui binecuvântată și mai profundă, decât rațiunile filologilor. Astfel opurile cari se încearcă a silui o limbă, precum sunt d. e. la noi *Tentamen criticum* al lui D-lui Laurian și *Gramatica D.*

Cipariu, nu merită de a fi calificate decât de curiozități literare fără valoare practică în ceea ce privește direcțiunea lor originală la formarea limbii.

Între forma limbistică, ce unui individui îi apare mai rațională, și între forma usitată în dialectul celui cult al poporului, nu este permisă nici macar esitațiunea. Forma individuală trebuie condamnată și usul trebuie adoptat ca lege superioară.

Este de cea mai mare importanță pentru direcțiunea sănătoasă a unei literaturi de a se pătrunde de acestu adevăru. Căci în opozițiunea între formele gramaticale sau expresiunile limbistice originale adoptate de un număr mărginit de autori, și între formele și expresiunile usitate în dialectul celui cult al poporului, limba poporului rămâne totdeauna victorioasă, și nu este exemplul în istorie, ca vre odată să se fi întâmplat altfel. Rezultatul necesar este dar, că o literatură scrisă în asemenea mod rămâne înapoi și se pierde pentru popor, și că acesta își continuă calea sa fără a se putea lumina de învățătura altminterlea poate solidă a literaturii sale.

Când astfel de originalități se produc în scrieri ca cele citate ale lui D-lui Laurian și Cipariu, eroarea, deși nu rămâne mai puțin eroare, arată totuși studiul pacientului și consequentul, din care a izvorit și, scușându prin aceasta pe autorii săi, poate produce prin luminarea altor cestiuni lăaturalnice oare care folos.

Dar când se vede mânia originalităților din partea multor autori ai noștri, cari poate niciodată nu au gândit cu seriozitate asupra inovațiilor ce le încearcă, ci le introduc numai din deprinderea nematură de a

face altfel decât cum face toată lumea, atunci arma adevărată ce li se cuvine nu este cercetarea serioasă, ci persiflarea satirică precum a încercat-o D-nul Alexandri și locul propriu pentru ilustrarea acelor elucubrațiuni originale ar fi scena comică sau jurnalele de feliul „Ghimpelui“ și a „Nichipercei“.

Câteva exemple voru arată, că această judecată nu este pre aspră.

Junele poetu de peste Carpați, D-lu J. C. Fundescu, autorul frumoasei poezii „Florica“, publicată într'unul din nr-ii trecuți ai foaiei noastre, rentornându din străinătate petrecu o zi in giurul nostru și avu frăgețimea de a ne promite conlucrarea sa.

Așa cetinu într'o pagină 411 a *Familiei*.

Lăsându la o parte imaginea petrecerii D-lui Fundescu in *giurul* colaboratorilor „Familiei“, ne întrebămu numai ce însemnează „frăgețimea unui poetu de a promite o conlucrare“? Adjectivul *fragedu* prin usu convenționalu se poate aplică și in înțelesu mai idealu. Dar substantivul *frăgețime* aplicatu in sfera ideală, își aduce cu sine totu parful meseriei, de la care este împrumutatu, și dă frasei întregi unu aeru de nespūsă brutalitate.

Și apoi ce construcțiune rea este aceea a verbului *reintornare* „D. Fundescu reintornându din străinătate“? Reintornându pe cine? Pe sine însuși? Atunci romănesce se țice *reintornându-se*, cu construcțiune reflexivă.

Asemenea pe o pg. 144 a aceluiașu jurnalul se țice:

Forcade *rentorcându* din Veneția, a nebunitu.

Romănesce: *rentorcându-se*.

Nu cumva *Familia* are dorința originală de a stirpi verbii reflexivi din limba română?

Pentru a ne despăgubi, *Federațiunea* din 9 Maiu 1868 introduce unu reflexivu acolo unde nu trebuie să fie:

Oare putemu noi să *ne uitămu de* acele țile?

Romănesce *uitămu ceva* și *ne uitămu la ceva*, dar nu *ne uitămu de ceva*.

In acelașu numeru vorbesce *Federațiunea* de unu

documentu de concesiune *referitoriu* la calea ferată de la Oradea mare.

Noi amu apucatu odată a țice *relativu*, precum țicu toate limbele romane. Pentru ce să inventămu cuvântul *referitoriu*? și nota-bene când *documentu referitoriu* este unu nonsens? Unu omu poate fi referitoru — formă activă, dar unu documentu este numai relativu — formă pasivă.

Ănsă dacă originalitatea a născocitu forma de *referitoru* in locu de *relativu*, o compensează prin o intoarcere inversă a altei expresiuni usitate. După ce toți ne amu obișnuitu a țice *o ofertă de bani*, aflămu in *Albina* din 12 Maiu

Consemnarea *bunevoitoarelor oblate* in favoarea Alumneului romanu.

Și expresiunea *bunevoitoare* este falsă. Noi țicemu *buna-voință*, ănsă țicemu *binevoitoru*, *binevoesce*. Cu dreptu cuventu; căci substantivul se califică prin adjectivu, ănsă adjectivul și verbul se califică prin adverbu.

Prin urmare *oblata bunăvoitoare* este o eroare atât in contra usului, cât și a gramaticei. Dar ce e drept — e originală!

Verbul *ferre* mai are și altele de suferitu in jurnalele austriace. In No. I alu *Transilvaniei* cetimu despre

Referada D-lui Secretaru,

unde usul comunu intrebuintează forma pasivă *relațiunea* sau, când aceasta e ambiguă, dice *raportul*. *Referada* are pentru noi unu aeru desprețitoru. *Transilvania* nu fuge de cuvântul *raportu*, căci ilu vedemu intrebuintatu in acelașu numără mai la vale; ănsă această concesione la usul comunu ne o rescumpără și aci prin adjectivele baroce cu care își insoțesce substantivul:

unu raportu *informativu* și *opinativu*.

In *Albina* din 12 Maiu se mai scrie

Drumurile sunt rele, mulțime de punți stau *sparte*.

In *Federațiunea* din 9 Maiu cetimu trei expresiuni stranie de acelașu feliu:

Protocolul ședinței trecute se *străpune* casei deputaților.

și apoi

Moțiunea să se *transpună* la Ministeriu.

și infine

Se decide *indrumarea* epistolelor la comisiunea de șase inși.

Nu cunoascemu, ce defectu are verbul a *trimite* de-lu evită d. colaboratoru alu *Federațiunii* cu atâta consecință și-lu inlocuesce cu expresiuni care de care mai extraordinare? Ce e drept, după mulțimea sinonimelor se judecă bogăția unei limbi și gradul de fineță

alu distingerii intelectuale intr'o națiune. Dar aceasta este unu faptu, care se află sau nu se află in masa poporului, și dacă nu se află, nu se poate creă in modu artificialu prin jurnaliști. Este o procedere nedemnă și neadevărată, când își dă cineva aerul de a avè mai mult decât are. Distingeri fine a le națiunilor, care trecu peste sfera usului adoptatu in poporu, sunt permise numai in tractate sciințifice, și atunci cestiunea incetează de-a fi limbistică, căci pentru cuvântul celu nou se dă o definițiune proprie a lui și prin urmare s'ar pute numi tot așa de bine *X* sau *Z*.

In acelașu numeru

In fiecare ședință ne surprindu șese *până'n* șese membri cu opuri frumoase originarie, cu poesioare măndre și cu traduceri bune.

Noi dicemu: șese până la șese membri, dar nu *până in*.

S'au dețermuritu

cu înțelesul de: s'a hotăritu, pe când înțelesul propriu alu cuvântului *dețermuritu* ar fi mai curându *s'au mărginitu*, *s'au îngrăditu*.

Numerul din „Musa română“ a cșitu și suntemu foarte indestuliți.

Limba comună dice mult mai bine *mulțămiți*; *indestuliți* este unu complimentu indoielnicu pentru numerul I alu acelei muse române.

Intr'o *conversare* cu *cetitoarele* in *Familia* se dice:

De aceea vă spunu din capul locului, să nu ve mirați, de cîmva veți cască pre des cetirdu aceste orduri.

Ordurile *Familiei* insemnează rënduri.

Telegraful din 25 Aprilie vorbese de

Mișcămintele politice,

adecă mișcărilor.

Parte integritoare,

Espresiunea consacrată din franțusesce este *parte integrantă*.

Când ar dice *Telegraful integritoare*, ai crede cel puțin, că vrea să romanizeze forma; dar *integritoare* nu are nici unu motivu binecuvântatu. După aceeași analogie amu trebui să dicemu *delictu flagratoru* in locu de *flagrantu*. Tot așa aflămu mai jos

Putere impunătoră,

in locu de imposantă. Dar apoi și

Prusia reprezentantă a întregului.

Va să dică nu este antipatia in contra fermei *ant*, ci numai tendința de a vorbi altfelu de cum vorbescu ceilalți.

Foaia Societății din Bucovina vorbese de

tineri capaci.

O farfurie poate fi *capace*, unu tēneru este *capabilu*.

In *Albina* din 15 Aprilie

A dărnuitu doue stele de metalu pentru *instinctul emulațiunei* (la scolari.)

Adecă pentru instigarea.

Steagul s'a *benedisu*

Adecă s'a binecuvântatu.

Transilvania din 1 Fevruarie (No. 4)

Administrațiunea *curgea* in limba română.

Transilvania din 1 Maiu

Comitetul fu așa dicēdu improvisatu cu punctele declarațiunei D-lui secretaru, leavēdu comitetul timpu a cugetă cu serioșitatea cerută asupra acelora.

Comitetul improvisatu cu puncte insemnează, că punctele s'au proclamatu in pripă membrii ai comitetului. Înțelesul ănsă este: Comitetul fu surprinsu prin.

Transilvania in No. I din 1 Fevruarie.

Domnul I. R. *pledează pre lângă* propunerea D-lui Dr.

A pleđa pe lângă o propunere!

Aceia, cari se cuprindu cu asemenea lucrări,

Adecă se ocupă de.

D. B. ia cuvēntul și intre atențiunea generală aduce la cunoștința adunărei.

Intre atențiune?

Se rapoartă și despre fondul destinat pentru *eternizarea* memoriei laureatului poetu Andreiu Mureșanu.

Aci originalitatea este de scusatu. Limba română cu bunul simțu profanu ce o caracterizează, nu ar fi aflatu niciodată in vocabularul ei celu comunu unu cuvēntu demnu de a exprima o idee așa de delicioasă in originalitatea ei! Ce simptomu admirabilu alu timpului! Fonduri pentru eternizarea memoriilor! Imortalitate după mēșuri și greutate!

Membrii asociațiunii se adună împreună cu un număr respectat de oșpeți.

Numeru respectatu? Poate respectabilu.

Asemenea *Federațiunea* din 21 Aprilie.

O batae între Poartă și Persia se vede a fi neincunjurată.

Vrea să țină: de neincunjuratu (neincunjurabilă).

Și în *Telegraful* din 14 Martie.

Treaba *cestionată* nu se va decide.

Adecă treaba în cestiune. Ce înțelesu poate avea *treaba cestionată*?

Multă supărare face acelor jurnalisti și cuvântul *Francesu*. *Francesu* e un cuvânt bun românesc, usitat de multu timp în România liberă, formatu după analogia curată a limbei noastre, Genova — Genovezu, Holanda — Holandezu, etc. Dar aceasta nu-lu apără de respingerea confrăților de peste Carpați, cari caută care de care numiri mai originale pentru a-lu înlocui. *Transilvania* vorbește de unu poetu *francu*; *Albina* de o parte *francească*, alții de *francicu*, alții de *franco galicu*, și cu toate aceste *francezu* este și rămâne cuvântul cel mai bun. *Franco galicu* se rapoartă la timpurile evului vechiu și nu se potrivește cu însemnarea actuală, ear *francu*, *francescu*, *francicu* sunt de a dreptul false, referindu-se la Franci, seminție germană (*Franken*), și nu la Franceji (*Franzosen*).

Transilvania în primele sale numere publică o *privire fugitivă peste literatura română*, în felul ei unu modelu caracteristicu. Autorul din estasă în estasă ajunge la cul-

mea sublimului, face și pasul despre care vorbește malițiosul proverb francezu, și conchide, că noi avem și eroi și literatură în calitate și cantitatea dorită și că acum ne lipsesce numai unu *Plutarchu* și o *Istorie critică a literaturii naționale* (pag. 84). Aceste idei sunt exprimate într'unu stilu, a cărui originalitate se va apleși din următoarele două probe:

Enache Cogalniceanu, eroldul de pe urmă alu cetății naționali în Moldo-România, a depus trompeta sa

Și în partea finală:

Eaca cole falanga politicilor și a publicștilor...; mai colè alții, cari își culegu merite pe câmpul verde alu sciințelor naturali; alții cari asudă pe piscurile țepeșe ale filosofiei. etc.

Să mai continuăm cu citațiunile? Să mai vorbim de *lucrățivitatea sciințală*, de *limba propunețivă* și *ființală*, de *meniciunea și de re-pețiciunile*, de aședemintele *pusățive* a le *Foaci* din Bucovina?

Credem, că esemplele de până acum sunt suficiente, și că lectorii sunt puși dejă în stare de a judecă înșii în cunoștință de casă despre justeța unei opoșițiuni critice în contra degenerării limbei din jurnalele austriace.*)

Această datorie odată implinită, putem concedea fără dificultate, că publicistica română în Austria se află într'o pozițiune mai grea decât cea din România liberă, prin elementele străine, în mijlocul și în contra cărora este silită a se luptă. În această împrejurare scriitorii jurnalelor politice (dar nu

*) Cât despre oportunitatea ei, ne rezervăm a vorbi într'unu număr viitoru, când vom reproduce răspunsurile foilor de peste Carpați.

acelor literare) vor pute aflu o scusă pentru negligența formei, sub care își presintă ideile — o scusă, nu atât înaintea publicului, cât mai multu pentru liniscirea conștiinței, D-ilor private. Căci înaintea publicului și privindu cestiunea în sine însuși, precum trebuie privită, fără considerări personale, cerința unei limbi curate, este o cerință absolută de la acării împlinire nu se poate dispensa nici unu jurnal, care își respectea publicul sau celu puțin se respectea pe sine însuși în misiunea ce și-a ales'o de a fi conducătorul poporului pe calea regenerării naționale.

Titu Maiorescu.

CULTURA NAȚIONALĂ.

(Urmare).

Dreptul și moravurile. — Terminându studiul limbei, pe care ne-am silitu a o arăta ca obiectul celu ănteu cătră care trebuie să țintească silințele de progresu a unui poporu în privirea culturei sale naționale, ne îndreptămu acuma spre alte ramuri a le acestei culturi, care de și au o importanță mai mică decât limba, totuși joacă unu mare rol în viața unei poporu — anume spre dreptu și moravuri. Scopulu nostru este și aice, să demonstrămu că aceste ramuri de cultură potu fi cu dreptu cuventu considerate ca naționale, arătându că ele au toate însușirile dezvoltate în cercetarea precedentă.

Mai înainte de toate este vedrat, că dreptul și moravurile nu sunt și ele decât expresiuni vechute ale lumii interioare; ănsă pe când în fenomenul limbei cauzele ce determinau producțiunea ei ni s'au arătat a fi, mai ăntei chiar mijlocul de a face putincioasă formarea lumii interioare, apoi necesitatea de comunicare a gândirei, una din cerințele simțului sociabilității în omu, aice dămu peste alte cauze determinătoare pornindu din alte necesități sociale a le naturei ome-

nesci, dintre care unele sunt de acele a le omului consideratu ca *persoană*, adecă ca ființă în stare de a impune voința sa lumii încunjurătoare, eară altele decurgu din natura omului ca *ființă socială*, ca ființă ce are nevoie de a-și îndeplini ecistența prin acea a asemenilor sei. Uele de felu ănteu, punendu față în față *voințele* indiviilor, sunt din natura lor chiar sorginte de conflicte între ei, spre evitarea sau împăcarea căroru natura a impusu tot-odată sufletului idea de *dreptu*, care regulează, după o normă superioară a sufletului, sferile în lăuntru căroru indiviții potu să-și escercite voința lor. Căt despre cele de felu al doile, ele izvorescu din acea lume de simțiri nenumărate ce plutescu ca o legătură mare peste întreaga omenire, punendu omul în raportu cu omul numai ca ființă socială. Ne oprimu ceva mai mult la aceste fenomene complicate ale vieții omenesci, pentru a ne pute da samă mai bine de natura lor: Omul nu au fostu plăsmuitu pentru a trăi singuraticu în lume, și de aceasta avemu ăntea dovadă în indoitul dualismu a ecistenței sale. Pe de o parte vedemu barbatul și femeea, doue lumi de contraste și de armonii ne depline prin sine înseși, cari trăescu numai unu pentru altul, îndeplinindu-și lipsele ecistenței în armonizarea mutuală a lor; pe de alta, vedemu că generațiunile sunt trecătoare, pe când omenirea nu trebuie să dispară de pe acestu pământu, contradicere pe care natura o impacă re'noindu pe omu din propria lui ființă. Aceste două contraste mari barbatul și femee părinți și copii, familia le unescu în senu seu, nutrindu-și din ele dulcea ecistență. Ea este sorginte de raporturi nesfirșite între membrii ei, precum și între aceștia și ceilalți oameni, sorginte de legături sfinte, de iubire și respectu, de drepturi și datorii: ea este cercul celu mai intimu a sufletului umanu și obiectul celu mai prețiosu a iubirei sale. Căt de mare și de nesfirșitu c ănsă sufletul omului, se vede în destul din aceea, că familia cu toată imbelșugarea simțimintelor căroru dă nascere e departe de a mulțami întreaga-i ecistență. Alte legături nenumărate se stabilescu între oameni, legături ce sunt parte productul simțimintului de bună-voință ce reșede în

sufletul omului pentru asemeni săi, simțimentul ce se exprimă în gradele cele mai diferite și care dă naștere politeței, ospitalității, amicitiei, etc., parte aceluși a comunicării unor simțimente interioare care în sine sunt individuale, pe care însă omului din cauza naturii sale cu totul sociale nu poate să le îngroape în propriul său suflet. — Întru cât toate aceste simțimente iau un caracter social, adică se arată și se exprimă ca comune și nu ca individuale, ele adoptă și forme generale pentru exprimarea și comunicarea lor. — Complexul acestor forme ia numele de *moravuri*.

Așa dar expresiunea unui simțiment în un mod natural sau individual nu constituie un moral. Pentru ca acesta să se nască se cere ca simțimentul să-l producă să fie trecutul prin lumea interioară împingându-l în afară sub oare-care formă, și ca exprimarea să se facă în un mod identic pentru o sumă de indivizi sub forme stabilite.

Din decurgerea chiar a dreptului și a moravurilor recunoaștem că între ele trebuie să existe o strinsă legătură, căci ambele nu mai au a face cu gândirile omului ca atare, ci cu relațiile ce individualitatea provoacă atunci când se apropie de individualitate. Acesta fiindu izvorul comunu se înțelege ușor cum aceleași raporturi pot să cadă sub ambele categorii; căci moravurile nu facu altă decât exprimă simțimentele ce punu pe oameni în oare-care relațiuni unii cu alții; dreptul însă regulează nise relațiuni ce se nascu între oameni prin voință. Așa daru la moravuri avem a face cu unu singuru fenomen sufletesc, simțimentele; la dreptu din contra cu două, voința ce dă naștere relațiilor, ideea dreptului ce le regulează. Ideea dreptului fiindu dar unu ce care se adaugă la relațiile născute între oameni, se înțelege ușor cum ea poate să se aplice și relațiilor ce decurgu din moravuri, îndată ce aceste, fără a încetă de a fi moravuri, sunt totodată însoțite de voință, și trecu în sfera raporturilor supuse dreptului. Astfelu vedemu forme de moravuri regulate și prin dreptu, precum și pe acesta influențatu în realizarea lui de moravurile ce întâlnesc. *)

*) Unu exemplu între altele multe ni-lu potu da daru-

Ceea ce deosebesce moravurile de dreptu este, că cele d'ântei nu sunt decât exprimarea unei stări sufletesci prin nise fapte în lumea din afară, pe când celu din urmă este regularea acțiunilor sufletului asupra a celei lumi. Moravurile trecu de aceea ades în stare de fapte semi-instinctive, în obiceiuri; dreptul devine din contra unu actu inteligentu care se ridică chiar la starea de știință până la unu punctu oare-care. În moravuri forma rămâne pururea unu punctu de căpitanie, căci ea este aceea ce mănține moravul precum cuvântul mănține înțelesul ce are de exprimat; în dreptu forma care domiță la începutu, se șterge din ce în ce, și importanța se concentrează totu mai mult în elementul raționalu, în dezvoltarea și aplicarea ideii dreptului la toate fenomenele vieții sociale ce este chemată a reguță.

În unu cuvântu, ceea ce unesc dreptul cu moravurile este, că ambele izvorescu din raporturile ce se nascu între indivizi; ceea ce le desparte este, că raporturile ce dau naștere dreptului sunt produse prin voință, cele ce produc moravurile decurgu din simțiri. — Unde voința cu simțirea se amestecă împreună, acolo dreptul și moravurile se crucescu în diverse moduri.

Acuma după ce amu lămuritu pe cât ne au statu prin puțință natura fenomenelor ce studiămu, putemu urece la esplicarea cum aceste iau unu caracteru deosbitu după poporu, și prin urmare cum de facu și ele parte din câmpul culturii raționale.

Atât dreptul cât și moravurile sunt productul unor fenomene generale sufletesci care se observă în întreaga omenire. Dreptul este realizarea ideii sale înăscută sufletului, moravurile sunt exprimarea unor simțimente generale ale sufletului omenesc. Realizarea ideii dreptului însă pe cât și exprimarea simțimentelor ce dau naștere moravurilor se face de cătră sufletul uman prin mijloacele ce are

rile, cându ele decurgu din moravurile unu poporu. Așa obiceiul de a dăruți ceva la anul nou decurge din moravuri, însă faptul chiar a dăruirii cuprindându în sine afară de simțimentul care se exprimă sub acea formă și unu actu de voință, este supusu și sferei dreptului, legile asupra dăruirilor se voru aplică și în acestu casu, cându dăruirea nu mai este exprimarea unu simțimentu individualu.

pentru a se manifesta în lumea din afară, adică prin cuprinsul sufletesc iusuși, care fiindu pusu în mișcare de către acele simțimente generale își deschide o cale către lumea din afară. Această procedare e analogă cu a limbei, analogă cu procedarea sufletului în producerea ori cărui ramu de cultură. Ceea ce face ca ramurile ce studiu să aparțină și ele, ca și limba, culturii naționale a unui poporu este, că în trecerea acelor cause generale prin cuprinsul sufletesc pentru a se realiza în lumea exterioară, modul cum aceasta se face este astfelu, că are valoare numai pentru indivizii unui poporu ca atare*), în deosebire cu comerziulu, religiunea sau știința, care mulțimescu necesitățile omului ca individ sau ca membru a omenirii.

Din cercetarea de mai înainte cetitorul va pute să și amintească, că lumea interioară este deosebită în sufletele oamenilor, și că această deosebire este bine determinată după popoare. Aceasta provine din multe cause dintre care cele ce mai ales se cuvin aice sunt diversitatea naturei incunjurătoare și diversitatea

*) Ceealaltă condiție că partea cuprinsului sufletesc, asupra căroră lucrează ideea dreptului sau simțimentele, nu este compusă din noțiuni științifice ci din „acea lume deosebită de noțiuni de gândiri și de tendinți ce fiecare poporu poartă în sufletul seu“ se înțelege de la sine. Cu aceasta însă se pare că se ie dreptului caracterul de știință de care noi înșine l'am recunoscutu capabilu (pag. 232). Trebuie să deosebinu dreptul ca știință, de dreptul ca elementu de viață națională. Dreptul poate deveni o știință; din firca lui însă, elu nu este. Proba cea mai bună este imposibilitatea de a construi dreptul a prini toate încercările de a deduce din așa numitul dreptu naturalu regul pentru viața practică. Ele s'au arătat zădărnice, și causa acestui faptu este ușor de găsit, căci dreptul nu se rapoartă ca matematicile numai la spiritul puru, ci are să se realizeze în sfera materială, deci trebuie se țină socoteală de materie, de lumea exterioară și de cea interioară ca decurge din ea. Dreptul are o dezvoltare istorică diferită după timpuri și locuri. În elementele fixate de istorie după necesitățile practice, se introduce știința, de clarifică pentru spiritul omenesc suma de raporturi ce află constituite și regulate, precum în limbă știința filologiei recunoaște legi generale de dezvoltare sau forme deosebite de cuvinte. În dreptu însă precum și în limbă știința nu poate să lucreze decât pe acea basă istorică, îndată ce se'ndepărtează de ea, se'ndepărtează de adevăru. Limba precum și dreptul se desvoltă neconținutu fără a ține seamă dacă știința ei urmează sau nu, ba ce e mai mult știința în ambele casuri nu concură la dezvoltarea lor; pentru filologie aceasta e de mult recunoscutu; pentru dreptu celu puțin întrebarea dacă jurisprudența concură la dezvoltarea dreptului este încă foarte incuntraversă (Beseler „Volkrecht und Juristenrecht“). Din toate aceste credem

aplicării puterilor sufletesci motivată prin ea, în unu cuventu influența generală a mediului în care unu poporu are să se desvolte, sub acestu mediu înțelegându-se atât natura cât și omenirea incunjurătoare. Resultatul acestei influenți este o direcțiune generală a sufletului, adică unu sistem de înșirare a noțiunilor după modelul șirurilor ce decurgu din cauza cea mare care le determină. Această direcțiune generală a sufletului, care este ca o suflare generală a vieții într'o direcțiune, nu poate rămâne fără de acțiune asupra modului cum ideea dreptului sau simțimentele ce voru trece prin sufletu se voru realiza în lumea exterioară. Ea imprimă atât dreptului cât și moravurilor unu caracteru deosebitu după caracterul propriu ce însăși îl poartă.

În privirea moravurilor observăm, că din această cauză resultă acea varietate în forma relațiilor sociale la diversele popoare, varietate care în detaliu e greu de urmăritu, care însă privită în întregul ei, se arată foarte caracteristică. Când vedem pe Romani ocupați totdeauna cu rebelu, înțelegem pentru ce jocurile cele mai plăcute ale lor sunt luptele de fiare și de gladiatori; când din contra la Elini vedem dominându în toată viața lor spiritul artisticu, putem prețice dinainte că acele spectacule barbare nu voru fi singura lor desfătare, și că poezii și artiștii cei mai străluciți ai ei voru veni pe rându să culcagă coroanele datorite geniului din mânele mulțimei din care au eșitu. Ce faptă poate să ne esplice mai bine caracterul seriosu a întregii vieți sociale engleze decât direcțiunea generală a spiritului englezu spre viața practică, direcțiunea care domină și pe vechii Romani, unu din popoarele cele mai serioase din câte au trecut și trecu pe pământu; și earăși ce poate să ne facă se înțelegem mai pe deplin viața socială franceză, ușoară, variată, plină de zimbetu în mijlocul durerei, în care cupletul vine de sprijine gândirea și risul cu serioșitatea se luptă neconținutu, decât direcțiunea generală a spiritului francezu, direcțiunea determinată de pozițiunea și istoria acestui poporu. A-

că s'au lămuritu în destul caracterul îndoiu a dreptului pentru ca ori ce imputare de contradicere se fie înlăturată.

ceastă direcțiune nu au fostu nici o dată precumpănitore în unu singuru sensu; ea s'au manifestatu' cu aceeași putere în toate ramurile, și de aceea cu dreptu cuvântu putemu considera Franța ca modelul civilizațiunei, căci în spiritul francesu stă în armonie ceea ce la alte națiuni precumpenesce adesu pe perderea celorlalte elemente. Fără a mai urmări exemple istorice, amintimu încă pentru susținerea ideii că direcțiunea generală a spiritului determină caracterul moravurilor, faptul că moravurile au și ele o istorie, și că aceasta stă în legătură cu fasile istorice a spiritului umanu. Revoluțiunilor spiritului corespundu totdeauna revoluțiuni sociale pe când cele politice sunt adesa fapte individuale. — Direcțiunea spiritului este dar diferită după popoare, căci de la unu poporu la altul lumea interioară în constituirea sau activitatea sa este cea mai variată. Apoi moravurile au se esprime simțiminte sociale, simțiminte ce atragu pe oameni unul către altul, nu numai prin legătura intimă ce înfășură omenirea și carea este domeniul religiunei, ce prin acele legături mai restrânse ce țin pe indiviți împreună în existenți comune, pentru ca astfel să se păstreze în sufletul individului ideea totalității genului umanu, carea i dă putere și-l împinge spre progresu, fără ca spiritul, privind'o pe aceasta nemijlocitu, să fie sfărâmatu sub imensa povară a contemplărei sale. Așa dară moravurile sunt deosebite după popoare și ele se răpoartă numai la relațiunile indivizilor acelor popoare. Prin aceasta s'au demonstratu îndestul cum moravurile facu parte din cultura națională a unui poporu.

Tot aceasta influență mare este aceea ce variază realizarea ideii dreptului la diversele popoare. În esența ei ideea este una, este facultatea sufletului de a da acțiunilor omenești predicatul de „dreptu“ sau „nedreptu,“ însă din cauză că ea trebuie să se manifesteze prin unu spirit uosebitu, din cauză că ea trebuie să lucreze asupra unor noțiuni și șiruri de noțiuni deosebite, ea trebuie să se realizeză în modu diferitu în lumea exterioară, și anume diferitu după natura spiritului asupra căruia se exercită. Cu cât diferențele între spirite sunt mai mari, cu atata realizarea ideii va fi și ea mai variată; principiile chiar voru fi cu totul altele. Cu cât din contra diferen-

țele voru fi mai mici în direcțiunea sufletescă, cu atata și realizarea va fi mai asemănătoare; principiile voru rămâne aceleași, deducțiunile se voru face în altu modu, sau și aceste se voru potrivi, și numai mici diferențe se voru mai pastră în consecvențele cele de pe urmă. Spiritul întregu însă e variatu în unu modu determinatu de la unu poporu la altul, deci trebuie ca și realizarea ideii dreptului să se facă în modu diferitu după popoare. Apoi relațiunile de dreptu întâmplându-se mai cu samă între indiviții grupați mai la unu locu, în genere între indiviții unui poporu, modul cum simțul generalu al poporului judecă acțiunile indiviților sei are valoare numai pentru acelu poporu; deci amu pute conchide din toate aceste că și dreptul este unul din elementele culturai naționale. Doue fapte mari însă, care trebuie luate în considerațiune, ne silescu a amână hotărîrea noastră definitivă până după cercetarea lor. Cea de'ntăiu este unu evenimentu istoricu, evenimentu mărețu cum s'au întâmplatu puține în omenire. Acesta este recepțiunea dreptului Romanu de către mai toate popoarele Europeane. Prin singură puterea ce știința are asupra nesciinței, rațiunea senătoasă asupra instinctului, dreptul Romanu, pastratu în mai multe culegeri cară mai alesu în celebra compilațiune a lui Iustinianu, fû intrudusu de către învățați și judecători între popoarele ce se formară în Europa în secolele ce urmează invasiunea barbarilor. Impărații Germaniei, ce se considerau ca urmași în tronul lui Augustu, nu se opuseră la aceasta; biserica însăși, care trăia după legea Romană, ei fû favorabilă, și spiritul popoarelor după lungi lupte, mărturisite de nenumăratele naive tânguiri din acele timpuri asupra „doctorilor,“ se plecă cu incetul ideilor dreptului Romanu, adoptându-le ca dreptu naționalu. Însă pre cât dreptul Romanu influență asupra institutelor drepturilor națiunilor cele adoptaseră pe atata și propriile sale insitute se modificau cu timpul în trecerea lor prin spiritul acelor popoare. Această luptă lentă, urînită timpu de seculi întregi cu rezultate diferite, este o vie dovadă de puterea cu care unu poporu ține la realizarea ideii dreptului după natura spiritului seu; ea a avutu însă de rezultatu practic, că a datu o basă de dreptu comună mai tuturor națiunilor Eu-

ropeane, astfel că dezvoltarea dreptului, ne mai făcându-se de atâtea secolii decât pe ea, elu pare a fi pierdut caracterul naționalu la diversele popoare din Europa. Al doile faptu care se adaugă cătră acesta pentru a respinge dreptul din sfera naționalității, rezultă din aceea, că prin progresul culturai in omenire relațiunile între oameni se înmulțesc; comunicațiunile fiindu inlesnite, se stabilesc multe raporturi și între indiviții diferitelor popoare. Dreptul, care mai naintede toate trebuie să fie practic, trebuie să se pună in armonie cu cestu soi de raporturi, și esc astfel din sfera naționalității. Din aceste două considerațiuni rezultă pre natural întrebarea, pentru ce să se mai numere dreptul, cum elu se află astăzi *) între ramurile de cultură națională, de vreme ce elu nu corespunde esact nici la una din cerințele impuse de cercetarea precedentă, căci nici nu este diferit după popoare din cauza dreptului Romanu, ce serve de basă dreptului Europei, nici nu mulțămesc necesitățile unui poporu ca atare, de vreme ce elu tinde in unele casuri a deveni universalu. — Ȃnsă lupta chiar ce amu amintit'o, și care și astăzi se urmăresce nu numai pe tărâmul practic in codificațiune și obiceiuri, ci și pe tărâmul științific, **) ne dovedesc indestul că recepțiunea dreptului Romanu este unu faptu anormalu in istorie, sau că cel puțin elu exercită unu imperiu mai mare de cum se cuvine. Aceeași se întâmplă și aici ca și cu întreaga viață a popoarelor antice, care in întinsa ei desvélire lovî atât de puternic spiritul încă june a națiunilor barbare, încă semnul ce-lu întipări încă astăzi nu e cu totul ștersu. Literatura clasică Ȃnsă a pierdut deja, și cu dreptu cuvântu, farmecul ei imponentu. Lumea a recunoscutu că in sufletul omului sunt multe și bogate acorduri, ce timpul face să resune in epoce deosebite, și că dacă ecoul unei vibrațiuni trecute trebuie să resune încă la urechele noastre, elu nu trebuie să fie atât de puternicu încât să sfărâme o jună armonie. Pentru ce să nu se întâmplă tot așa și cu dreptul? pentru ce să nu fi fostu până acuma influența

dreptului Romanu o scoală puternică, in care spiritul juridicu a generațiunilor să fi sorbitu puterea de viață, nu pentru ași sacrifica in suși existența, ci pentru a da nascere unei existenți noue, izvoru credinciosu a timpului și poporului ce va produce? Și aceasta chiar se întâmplă: in zilele noastre se vede dreptul Romanu retrăgându-se in sfera științei, lăsându locu mai liberu dezvoltării dreptului după spiritul popoarelor, respectându modul lor de a privi lumea cea de raporturi născute din voința ce dreptul are de regulatu. — Că despre celalaltu faptu, elu nu se întinde decât asupra unei părți din relațiunile ce dreptul are de regulatu, anume asupra relațiunilor de schimb și de comerțu, apoi nu pornesc din natura dreptului in suși ci din aplicarea sa, și deci nu este unu argumentu mai puternicu in contra caracterului de naționalu alu dreptului, de cum ar fi acelu ce s'ar deduce in contra caracterului limbei ca atare din faptul terminologiilor științifice. — Din toate aceste rezultă că dreptul poate fi numeratu între ramurile culturai naționale cu toate că dezvoltarea lui a fostu cam abătută din calea sa naturală, și că in unele ramuri a le sale unu caracteru universalu e mai potrivit destinațiunei sale:

Afară de această mare cauză de deosebire a dreptului și a moravurilor la diversele popoare, mai sunt și altele ce decurgu dintr'unu altu elementu: In raporturile ce se stabilesc între oameni sunt două lucruri de luat in considerațiune pentru a ne da samă de varietațea lor; mai Ȃntăi individul ce are să le dea nascere fie prin simțimintele fie prin voința sa — aceasta s'au văditu —, alu doile natura in mijlocul căreia acele relațiuni se voru stabili, așa dar influența directă a naturei sau mai bine zicându a lunei incunjurătoare asupra modului cum relațiunile au să s'întâmpale. In această privire notămu, ca mai insemnată in genere, influența *climei* care modifică dreptul și moravurile, sau prin efectul ei asupra organizațiunei animale a omului, sau prin determinarea necesară a raporturilor ce cea climă comandă sau opresce. Tocmai această influență Ȃnsă este mai puțin activă in Europa, unde clima nu este cu totul variată, și unde omul domină natura.

Consecuenți practice ce amu putē deduce

*) Amintim aici ceea ce spuneam și mai susu, că punctul de vedere a cercetării de față este modernu și europeanu.

**) In Germania mai cu samă, unde cele două scoale poartă numele de „Romanistă” și „Germanistă.” —

din cercetarea noastră este: mai ăntău respectarea moravurilor de cătră dreptu. In sferile unde simțimentul regulează relațiunile între indiviși dreptul nu trebuie să se impună, căci simțimentul tinde a contopi individualitățile ear nu a le despărți, după cum o face voința. Aceasta se rapoartă mai cu samă la regularea prin dreptu a relațiunilor familiare. Altă consecuență și foarte importantă este, că codificațiunea trebuie să fie espresiunea dreptului desvoltatu in poporu, eară nu o regulare arbitrară a relațiunilor ăcelui poporu, prin legi străine sau imitate de la străini; căci dreptul regulează relațiunile ce se nascu între indiviși unui poporu astfelu cum spiritul seu, după timpuri și locuri, e in stare de a o face. Acolo unde s'a introdusu unu dreptu mai mult sau mai puțin străinu, trebuie dar ca o revisuire repetată a codicelui să cate a pune in armonie cu cerințele spiritului poporului, adecă cu dreptul obicinuelnicu ce se manifestează in elu, ceea ce este străinu in dreptul introdusu. In fine pentru ca dreptul și moravurile să trăească și să se disvolte trebuie ca ele să fie ăscercitate de poporul la care ieu nascere. Moravurile, prin indepartarea spiritului de imitațiune care ne duce a adoptă forme de viață străină care ucidu pe a le noastre fără ca dăensele să capete prin aceasta putere de viață; dreptul prin o organizațiune a societății astfelu, ca fie ce individu să scie că are drepturi și să le ăscerciteze. Prin aceste sfere strinse in jurul individualui, in care elu își leagă ființa de activitatea sa, capătă individul acea putere de viață și acea dorință de perfecționare care-lu impingu spre progresu. Astfelu s'a formatu dreptul Romanu și constituțiunea Engleză.

(Va urmă.)

A. D. Xenopolu.

POEZII.

PASTELU DE MARCHEZĂ.

Departa de-a mea mumă, departa de-a mea țară
Pe când in Paris ăncă m'afflam eu locuindu,
Prin vechile muzee primblam adese oară
Juneța mea visindă, trecutul studiându.

Al artelor comoare plăceri imi dau sublime
Și când de admirare simțiam că's obositu,
Eu lângă vro figură, pastelu șters de vechime
Ca să găsescu repaosu adesa m'am opritu.

Redactoru răspundătoru: *Iacob Negruzzi.*

— Portret' unei amante lui Ludovicu celu mare
Pe care-a sărutatu când se porni spre Rinu.
— Marcheze din Regență, unu chipu d'acele care
Odată se arată ș'in urmă nu mai vinu.

Și stam, plinu de nimore, vėdėndu a lor figură
Ce ăncă peste secolu, respiră de amoru.
Frumoase, pudruite, cu zimbetul pe gură
Ridėndu in alor cadre d'al secolelor zboru.

Uitam a mele visuri, progres umaunitare,
Privindu cum la noi, astăzi, vai totu s'a prefăcutu
Uriam timpul de față, doriau cu infocare
Să potu fi o minută, in timpul celu trecut,

Pe când egalitatea pe nime nu stricase,
Pe când eră nobleță, pe când eră poporu.
Și pentr'o sărutare marchezelor frumoase
Eu toate a mele zile eu așu fi datu ușorn.

Sunt dece ani de-atuncia, ș'a lumci chinuri grele
De arte, poesie, de-amoru m'au departatu,
Dar te-am vėdutu pe tine, ș'in gândurile mele
Marchezele trecute acum s'au deșceptatu.

Frumoasă ești ca ele, și plină de fineță,
A ta figură este din timpul celu trecut
Eu vėdu in visul celu scumpu din tinereță
Care'n realitate acum s'a prefăcutu.

SONETU.

In inimile noastre v'o coardă când se sfarmă
Când vr'unu amoru puternicu in sufletu ne s'a stinsu,
Atuncea, ca soldatul rănitu și făr de armă
Remăne omul palidu in chinuri și in plănsu.

E crud să plângi acolo unde rideai odată,
Cu jale să'ntorci capul de la unu chipu *ubitu.*
Să veți cum in otravă dulceața e schimbată
In ochiul celu din care amoru a *lipsitu.*

Mai bine decât viața cu crude suvenire
Mai bine dorescu moarte, invocu a ei venire,
Să beu macar de-odată paharul de veninu.

Căci omul, la totu pasul, renasce și ear moare
Când elu ce fū ferice lipsesce de sub soare
Și totu remăne miser, să plângă pe alu seu chinu.
Vasile Pogor.

NOTIȚE.

Toți D-nii care suntu sau voru să intre in corespondență cu Societatea „Junimea“ suntu rugați să se adreseze cătră D. Jacob Negruzzi (Iassi) care este alesu secretaru alu Societății.

CONRESPONDENȚĂ.

D-lui *M.*: in ... Vomu vedē.

D-lui *Stef.* Poesii cu tendințe politice actuale nu se publică in Convorbire.

Tipografia Societății Junimea.